

**Soortgericht onderzoek
Amstelwijck Midden
te Dordrecht**

**Opdrachtgever
Gemeente Dordrecht
te Dordrecht**

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

**Soortgericht onderzoek
Amstelwijck Midden
te Dordrecht**

Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
e-mail info@aquaterranova.nl
www.aquaterranova.nl

**Opdrachtgever
Gemeente Dordrecht
te Dordrecht**

Datum: 8 januari 2020
Rapportnr.: 190940/AQT301FF/EvD
Status: Definitieve rapportage

COLOFON

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Titel : **Soortgericht onderzoek Amstelwijck Midden te Dordrecht**

Opdrachtgever : **Gemeente Dordrecht te Dordrecht**
Contactpersoon : Dhr. B. van Wijk

Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
e-mail info@aquaterranova.nl
www.aquaterranova.nl

Projectteam

Projectmanager : mw. Ing A. Wubben
Contactpersoon : mw. Ir. E. van Doorn
Auteur : mw. Ir. E. van Doorn
Veldwerk : mw. Ir. E. van Doorn
: mw. L.J. van der Steeg BSc
: mw. J.M.A. de Jonge MSc
: mw. L. van der Aar MSc
: dhr. S. de Jong BSc
: dhr. P. Vink
Kwaliteitsborger : mw. L.J. van der Steeg BSc

Projectnummer : **190940**

Aqua-Terra Nova BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring auteur	Goedkeuring kwaliteitsborger
8 januari 2020	Definitief		

© 2019 Aqua-Terra Nova B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doelstelling.....	5
1.3	Leeswijzer	5
1.4	Verantwoording.....	5
2	WERKWIJZE	6
2.1	Inleiding.....	6
2.2	Projectbeschrijving	6
2.3	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	6
2.4	Methode en periodisering	6
2.4.1	<i>Verantwoording uitvoering onderzoek.....</i>	<i>7</i>
2.4.2	<i>Onderzoeksstrategie op locatie</i>	<i>7</i>
2.5	Effectbeoordeling en toetsing	8
3	PLANGEBIED EN BEOOGDE WERKZAAMHEDEN	9
3.1	Ligging plangebied.....	9
3.2	Bestaande situatie.....	9
3.3	Beoogde situatie en werkzaamheden	10
4	RESULTATEN EN INTERPRETATIE	11
4.1	Vleermuizen	11
4.1.1	<i>Zomerverblijfplaats</i>	<i>11</i>
4.1.2	<i>Kraamverblijfplaatsen</i>	<i>12</i>
4.1.3	<i>Paarverblijfplaatsen</i>	<i>13</i>
4.1.4	<i>Winterverblijfplaatsen</i>	<i>14</i>
4.1.5	<i>Foerageergebied</i>	<i>14</i>
4.1.6	<i>Vliegroutes.....</i>	<i>14</i>
4.2	Overige soorten	15
5	CONCLUSIE EN VERVOLGSTAPPEN	17
5.1	Functionaliteit plangebied en omgeving	17
5.2	Effectenbeoordeling	17
5.3	Aanvullende onderzoeken	18
5.4	Ontheffingaanvraag	18
5.5	Zorgplicht.....	19
6	REFERENTIES	20
BIJLAGE 1	WAARNEMINGEN SOORTGERICHT ONDERZOEK.....	21
BIJLAGE 2	LIGGING ALLE DEELGEBIEDEN	26

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In opdracht van de gemeente Dordrecht heeft Aqua-Terra Nova BV voor de geplande herontwikkelingswerkzaamheden in het plangebied Amstelwijck Midden te Dordrecht soortgericht onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van en de functie van het plangebied voor vleermuizen.

Uit een ecologische quickscan, uitgevoerd door Adviesbureau Mertens B.V. (kenmerk 2019.3275, juni 2019), is gebleken dat de aanwezigheid van vleermuizen niet uitgesloten kan worden en aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

Onderstaand onderzoek is uitgevoerd om de aan- dan wel afwezigheid van vaste rust- en of verblijfplaatsen en (essentiële) foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen aan te tonen.

1.2 Doelstelling

Het ecologisch onderzoek heeft als doel om vast te stellen:

1. Of er vaste verblijfplaatsen of (essentieel) leefgebied van en vleermuizen in het plangebied aanwezig zijn;
2. Wat de functionaliteit van het plangebied is voor aanwezige beschermde soorten;
3. Welke effect het project heeft op de functionele leefomgeving van de aanwezige beschermde soorten;
4. Wat de geadviseerde vervolgstappen zijn, door middel van mitigeren, en/of door middel van compenseren, waardoor negatieve effecten op aanwezig beschermde soorten en hun staat van instandhouding niet in het geding komen.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding worden de aanleiding en de doelstelling van het onderzoek beschreven. Hierna volgt hoofdstuk 2 met de werkwijze en hoofdstuk 3 met een beschrijving van de projectlocatie en voorgenomen werkzaamheden. In hoofdstuk 4 komen de resultaten van het onderzoek aan de orde. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de conclusies weergegeven en worden de effecten van de voorgenomen werkzaamheden bepaald. Ook worden de te nemen vervolgstappen besproken. Tot slot volgen de bronvermeldingen en de bijlagen met o.a. inventarisatiegegevens.

1.4 Verantwoording

Ecologisch medewerkers van Aqua-Terra Nova BV hebben ruime veldervaring in onderzoek naar beschermde soorten en hebben daartoe gerichte cursussen gevolgd.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie over de afwezigheid van soorten niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt onze onderzoekskwaliteit gewaarborgd.

2 WERKWIJZE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de resultaten van de voorliggende rapportage tot stand zijn gekomen. Dit hoofdstuk dient tevens als onderbouwing van de conclusies. In het kort wordt weergegeven hoe de Wet natuurbescherming in het project wordt geborgd.

2.2 Projectbeschrijving

Het project wordt beschreven aan de hand van de door de opdrachtgever verstrekte informatie. Hiertoe wordt de omvang en ligging van het plangebied beschreven in relatie tot groenstructuren in de omgeving, wordt de bestaande situatie geschetst en worden de beoogde activiteiten omschreven.

2.3 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

In de Wet natuurbescherming¹ zijn beschermde soorten en gebieden aangewezen. Hierbij zijn beschermde soorten ingedeeld in drie regimes (respectievelijk art. 3.1, 3.5 en 3.10). Artikel 3.1-3.4 betreffen regels ter bescherming van vogels die vallen binnen het bereik van de Vogelrichtlijn, i.e. alle natuurlijk in het wild levende vogels in de Europese Unie. Artikel 3.5-3.9 betreffen regels ter bescherming van dier- en plantensoorten die strikt beschermd zijn op grond van de Habitatrichtlijn en natuurbeschermingsverdragen. Artikel 3.10-3.11 betreffen regels ter bescherming van niet onder art. 3.5 vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten vermeld in de bijlage bij de wet.

Alle in de Wet natuurbescherming genoemde soorten zijn strikt beschermd. De bescherming van soorten is met name gericht op instandhouding van populaties en verblijfplaatsen van individuen. Hierbij wordt het 'nee, tenzij'-principe gehanteerd. Handelingen in strijd met de verbodsbepalingen zijn per definitie verboden. Uitzonderingen voor overtreding van de verbodsbepalingen kunnen worden verleend middels vrijstellingen en ontheffingen. Tevens is de zorgplicht te allen tijde van kracht voor alle planten en dieren.

2.4 Methode en periodisering

Het aantal bezoeken, het tijdstip en de periode(n) voor het vleermuisonderzoek zijn gebaseerd op het Vleermuisprotocol 2017² en de Kennisdocumenten voor vleermuizen³⁻⁸. In het protocol en de Kennisdocumenten is de minimale inspanning omschreven om de aan- dan wel afwezigheid van beschermde soorten te onderzoeken.

De inventarisaties zijn uitgevoerd in de geschikte periode door twee tot drie ervaren ecologen met batdetector (type: Pettersson D240X). Een batdetector is een apparaat dat ultrasone geluiden, die een vleermuis maakt, omzet in voor de mens hoorbare tikkende geluiden. Aan de hand van het ritme van het geluid en de frequentie waarop de vleermuis het beste wordt gehoord, de zogenaamde "piekfrequentie", kan in veel gevallen worden bepaald om welke vleermuissoort het gaat. Voor het determineren van soorten wordt gebruik gemaakt van opnameapparatuur (type: Ediol) en het programma Batsound.

Omdat de activiteit van vleermuizen afhankelijk is van de weersomstandigheden en periode van het jaar en omdat vleermuizen regelmatig verhuizen tussen verschillende verblijfplaatsen binnen hun netwerk, is het noodzakelijk meerdere malen bij gunstige weersomstandigheden te inventariseren. Gunstige weersomstandigheden zijn nachten met een temperatuur van boven de 10°C, zonder harde wind of regen. In totaal zijn vijf locatiebezoeken uitgevoerd: drie in het voorjaar (15 mei t/m 15 juli) en twee in het najaar (1 augustus t/m 30 september). In tabel 2.1 zijn de data en weersomstandigheden van elk veldbezoek weergegeven.

Tijdens de inventarisaties zijn waarnemingen (soort, tijdstip, locatie, gedrag etc.) en de weersomstandigheden genoteerd en zijn geluidsopnamen van vleermuizen gemaakt. De resultaten van de inventarisaties zijn weergegeven op kaarten. Aan de hand van de resultaten is de functionaliteit van het plangebied voor beschermde soorten beschreven en zo nodig met foto's of kaarten verduidelijkt.

Tabel 2.1. Data en weersomstandigheden uitgevoerde veldinventarisaties.

Datum	Tijd	Focus	Weer	Onderzoekers
05-06- '19	03:15-05:37 uur Zon op 05:26 uur	Zomer- en/of kraamverblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes	15°C, 1 Bft ZW, ½ bewolkt, droog	Evelien van Doorn, Lizzy van der Steeg, Lize van der Aar, Sam de Jong
02-07- '19	21:57-00:05 uur Zon onder 22:05 uur	Vliegroutes en foerageergebieden	16°C, 3 Bft NW, 1/8 bewolkt, droog	Evelien van Doorn, Lizzy van der Steeg, Tina de Jonge, Sam de Jong
10-07- '19	21:57-00:15 uur Zon onder 22:01 uur	Zomer- en/of kraamverblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes	16°C, 0 Bft Z, geheel bewolkt, droog	Evelien van Doorn, Lizzy van der Steeg, Pim Vink
02-09- '19	20:22-23:34 uur Zon onder 20:27 uur	Paar- en winterverblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes	16°C, 2 Bft ZW, 3/8 bewolkt, droog	Evelien van Doorn, Lizzy van der Steeg
23-09- '19	21:30-23:30 uur Zon onder 19:38 uur	Paar- en winterverblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes	15°C, 2 Bft ZO, ¼ bewolkt, droog	Evelien van Doorn, Lizzy van der Steeg

2.4.1 Verantwoording uitvoering onderzoek

In het voorjaar zijn drie bezoeken uitgevoerd met drie tot vier ecologen. Er is rekening gehouden met de gebouwbewonende gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis tijdens het onderzoek. De openingen in het onderzochte gebouw worden niet groot genoeg geacht voor de laatvlieger (grootste vleermuis van Nederland). Tussen het eerste, tweede en derde bezoek in het voorjaar, zitten respectievelijk zevenentwintig en acht dagen. Het eerste en derde bezoek zijn gericht geweest op het aantonen van verblijfplaatsen in het gebouw van de voormalige voetbalvereniging. Tussen deze bezoeken zijn in totaal vijfendertig dagen gelegen. Hiermee wordt voldaan aan de eis van twintig dagen tussentijd voor onderzoek naar zomerverblijven en dertig dagen tussentijd naar kraamverblijven. Het tweede bezoek was voornamelijk gericht op het identificeren van vliegroutes en foerageergebieden in het gehele Amstelveen Midden gebied. Doch tijdens dat bezoek is tevens bij het gebouw gepost.

In het najaar zijn twee bezoeken uitgevoerd met twee ecologen naar paarverblijven en baltsterritoria. Het eerste bezoek was tevens gericht op het identificeren van vliegroutes en foerageergebieden. Hiervoor is een bezoek uitgevoerd van drie uur vanaf zonsondergang. Tussen het bezoek op 2 juli en het bezoek op 2 september zijn nagenoeg negen weken gelegen. Dit is conform het Vleermuisprotocol 2017 voor onderzoek naar vliegroutes. Tussen het eerste en het tweede najaarsbezoek zijn 21 dagen gelegen, dit valt binnen de onderzoeksperiode naar paarverblijfplaatsen (15 augustus t/m 30 september). Hiermee wordt voldaan aan de eis voor onderzoek naar paarverblijven van twintig dagen tussen veldbezoeken in de najaarsperiode.

Er is geen onderzoek gedaan naar massa-winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen binnen het plangebied, omdat de bestaande bebouwing geen stabiel binnenklimaat (constante vochtigheidsgraad en constante temperatuur) bieden voor grote groepen vleermuizen. Het plangebied biedt geen andere geschikte structuren, zoals kelders of bunkers, die kunnen dienen als winterverblijfplaats.

Tijdens alle bezoeken zijn de weersomstandigheden goed geweest om vleermuisonderzoek uit te voeren. Het aantal dagen tussen de bezoeken waaraan voldaan moest worden, is overall goed geweest. Er is niet afgeweken van de Kennisdocumenten of het Vleermuisprotocol 2017.

2.4.2 Onderzoeksstrategie op locatie

Tijdens het eerste en derde voorjaarsonderzoek hebben drie ecologen gepost bij hoeken van de het gebouw van de voetbalvereniging om te kijken naar uitvliegende of invliegende vleermuizen. Elke ecooloog kon twee zijdes van het pand in de gaten houden, waardoor een goed overzicht is behouden over het pand. Tijdens het eerste bezoek heeft de vierde ecooloog in de omgeving rondgelopen om na te gaan of zich boombewonende vleermuizen in het plangebied bevinden. Dit kan namelijk wijzen op een verblijfplaats in een boom binnen het plangebied. Tijdens het tweede voorjaarsonderzoek, waarbij de focus lag op vliegroutes en foerageergebied, heeft één ecooloog gepost bij het gebouw. Deze heeft hierbij rondgelopen om de bebouwing gedurende het eerste uur vanaf zonsondergang. Bij de avondbezoeken is na het posten bij het gebouw de omgeving te voet onderzocht om foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen en aanwezige soorten in kaart te brengen. Bij het ochtendbezoek is gestart bij het gebouw en werd vervolgens de omgeving onderzocht. Tot slot werd het laatste anderhalf uur voor zonsopkomst gepost bij het gebouw door drie ecologen. Bij het rondlopen in het gehele plangebied is er steeds teruggekeerd naar het gebouw om de activiteit van vleermuizen te controleren.

Tijdens het najaarsonderzoek is door twee ecologen telkens tien tot twintig minuten gepost in het plangebied om baltsende vleermuizen in kaart te brengen. Vervolgens werden ook rondes

uitgevoerd in de omgeving van het plangebied om ook hier baltsende vleermuizen in kaart te brengen. Dit is afwisselend uitgevoerd, zodat één ecooloog telkens de omgeving aan het verkennen was, en één ecooloog telkens in het plangebied aanwezig bleef.

2.5 Effectbeoordeling en toetsing

Voor de aanwezige beschermde soorten worden de effecten van de voorgenomen handelingen beoordeeld en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming en de zorgplicht.

De toetsing is gericht op aantasting en verstoring van individuen, hun voortplantingsplaatsen en overige vaste rust- en verblijfplaatsen en hun functionele leefomgeving. De toetsing is afhankelijk van de kwetsbare periode waarin handelingen een effect kunnen hebben. Vervolgens wordt beoordeeld of aantasting van individuen, verblijfplaatsen en hun functionele leefomgeving een effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de regionale of landelijke populatie.

Per soortgroep worden de handelingen getoetst aan de verbodsbepalingen en de zorgplicht. Per beschermingscategorie worden hierbij verschillende toetsingskaders gehanteerd (zie tabel 2.2).

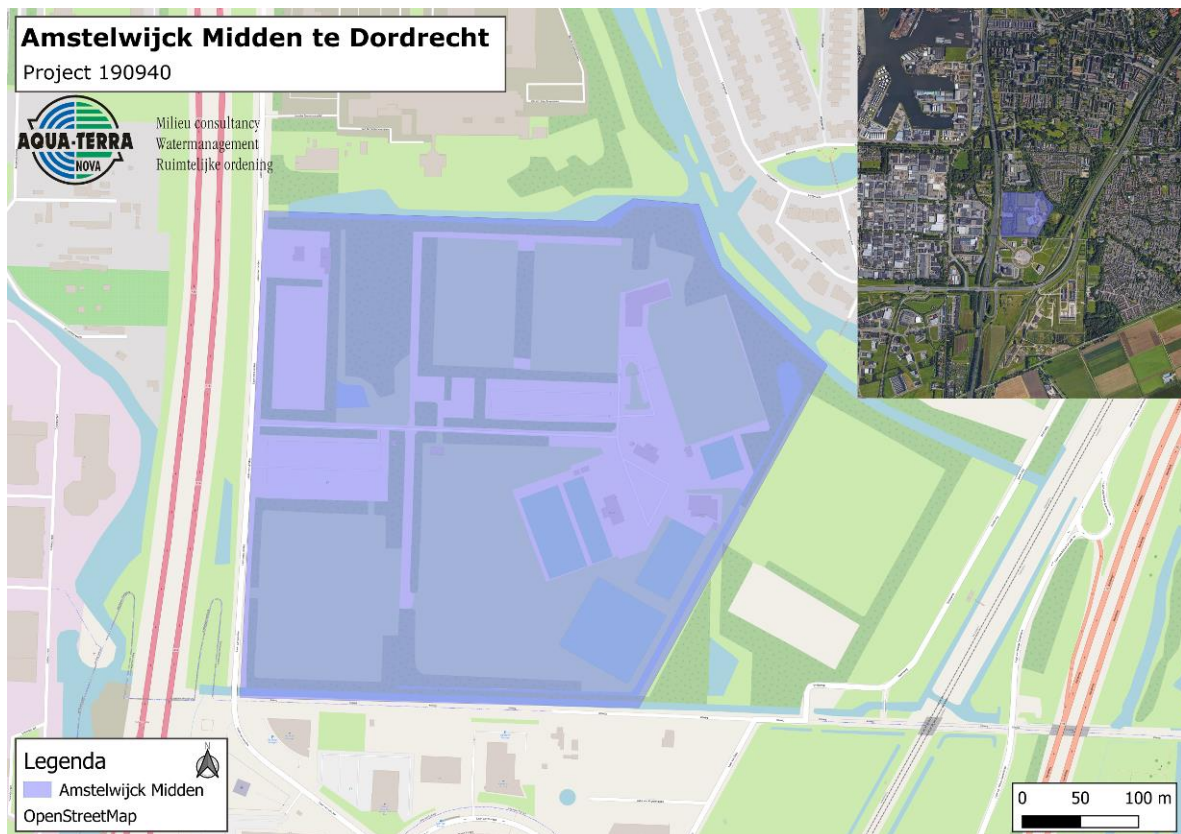
Tabel 2.2. Toetsingskader per beschermingscategorie.

Categorie	Beschermingskader	Toetsingskader
Artikel 3.1-3.4 & Artikel 3.5-3.9 (Vogelrichtlijn & Habitatrichtlijn)	Strikt beschermd, altijd ontheffingplicht	Effecten dienen te allen tijde voorkomen te worden. Indien effecten op beschermde soorten niet uitgesloten kunnen worden, dient de omvang van de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt te worden middels vervolgonderzoek.
Artikel 3.10-3.11 (Nationaal beschermde soorten)	Strikt beschermd, maar per provincie vrijstelling van ontheffingplicht voor een aantal soorten	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen, mits de handelingen uitgevoerd worden conform een goedgekeurde gedragscode. Indien het niet mogelijk is om conform een gedragscode te werken, dan dient ontheffing aangevraagd te worden.
Artikel 1.11 (Alle planten en dieren)	Zorgplicht	In het kader van de zorgplicht dienen schadelijke effecten zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden voorkomen te worden, beperkt te worden of ongedaan gemaakt te worden.

3 PLANGEBIED EN BEOOGDE WERKZAAMHEDEN

3.1 Ligging plangebied

Het plangebied bestaat uit het deelgebied Amstelwijk Midden. Het betreft sportvelden, bijbehorende bebouwing en bomenvakken en -rijen. Het plangebied is gelegen in de wijk Industriegebied West in het zuidelijk deel van Dordrecht, in de gemeente Dordrecht, in de provincie Zuid-Holland. Zie figuur 3.1 voor de ligging en begrenzing van het plangebied. De soortgericht onderzoeken van de deelgebieden Boerderij Smitzigt, het volkstuintencomplex en een bosperceel (niet weergegeven in figuur 3.1) worden behandeld in twee aparte rapportages (kenmerk: 190940/AQT302FF/EvD en 190940/AQT303FF/LvdS). Zie bijlage 2 voor een overzicht van de ligging van alle deelgebieden.

Figuur 3.1. Ligging en begrenzing van het gebied Amstelwijk Midden (blauw).

Het plangebied is gelegen aan de zuidkant van de stadskern van Dordrecht. Het plangebied is gelegen in een groene omgeving met veel kleine bospercelen in de omgeving. Ten noorden van het plangebied ligt het voormalige Refaja Ziekenhuis en ten noordwesten ligt een woonwijk uit de jaren '90 van de vorige eeuw. Ten westen van het plangebied ligt de snelweg de A16. Ten noordwesten is het Wielwijkpark gelegen met daarachter woonwijken met hoogbouw. Ten oosten van het plangebied ligt een groen gebied met hoge bomen en veel ruigtes en bramenstruwelen. De N3 en een spoorwegverbinding liggen direct daarachter. Ten zuiden van het plangebied ligt een bedrijventerrein met een zeer open karakter. Een groot gedeelte van de uitgegeven plots zijn onbebouwd.

3.2 Bestaande situatie

Het plangebied bestaat uit sportvelden, bomenrijen en twee bospercelen. Binnen het plangebied liggen een gebouw van een voormalige voetbalvereniging SC Amstelwijk en drie voetbalvelden. Dit gebouw is niet meer in gebruik door de vereniging en de voetbalvelden worden niet meer onderhouden. Het gebouw is tijdelijk in gebruik door de gemeenschap van de nabijgelegen Moskee El Fath. Het gebouw heeft een eerste verdieping en open stootvoegen. De tennisvereniging Thialf Lawn Tennis Club, de Korfbalcombinatie Dordrecht en de Paintball Zone Dordrecht hebben tevens gebouwen en sportfaciliteiten (tennisbanen en korfbalvelden) binnen het plangebied. Deze clubs zijn nog wel actief. Deze gebouwen zijn allemaal laagbouw met bakstenen muren en een plat bitumen dak. Het gebouw van de korfbalvereniging heeft een metalen daklijst rondom, die niet

overall even goed aansluit op de muur. Het gebouw van de tennisvereniging heeft open stootvoegen, maar de verlichting van de tennisbanen is zeer sterk, waardoor de aanwezigheid van vleermuizen in de huidige situatie uitgesloten kan worden. De Personeelsvereniging Gemeentewerken (PGW) heeft ook een gebouw binnen het plangebied. Dit gebouw is geheel opgetrokken uit hout met een bitumen zadeldak. De sportvelden zijn omgeven door bomen- en struikenrijen van diverse hoogtes. Binnen het plangebied zijn meerdere verharde parkeerterreinen aanwezig.

Figuur 3.2. Impressie plangebied, linksboven aanzicht gebouw voetbalvereniging, rechtsboven aanzicht gebouw PGW, linksmidden aanzicht gebouw korfbalvereniging, rechtsmidden aanzicht gebouw tennisvereniging, linksonder aanzicht watergangen tussen bospercelen, rechtsonder verruigde voetbalvelden.

3.3 Beoogde situatie en werkzaamheden

De activiteitenomschrijving is opgesteld aan de hand van plattegronden, ontwerptekeningen en de mondeling en schriftelijk door de opdrachtgever verstrekte informatie.

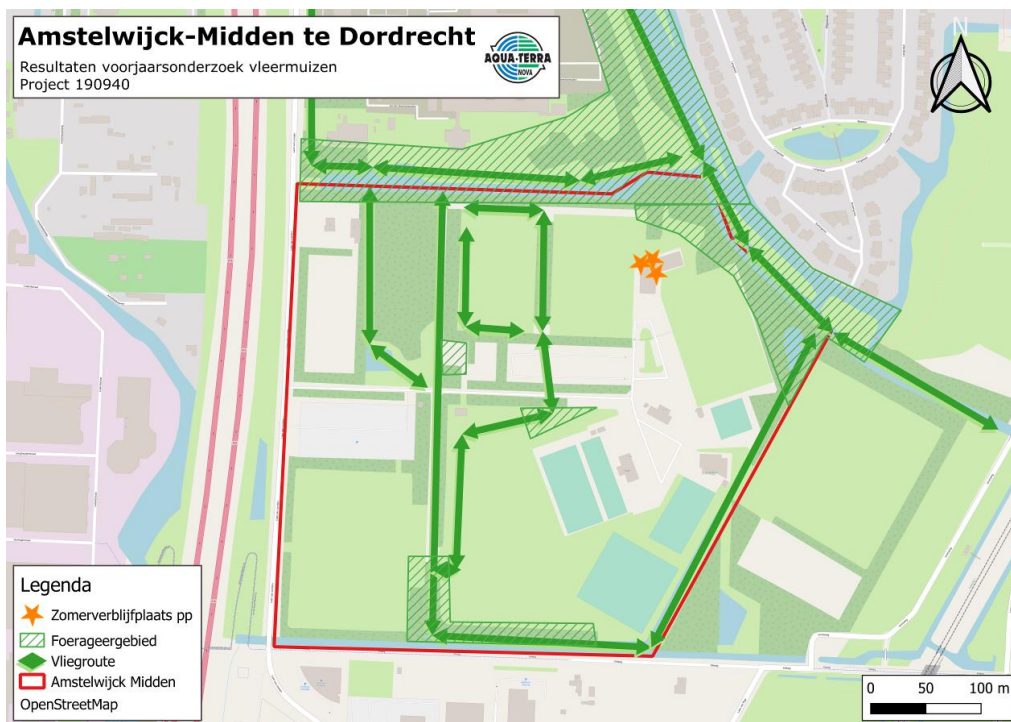
De initiatiefnemer is voornemens het gehele plangebied te ontwikkelen voor woningbouw. De sportverenigingen moeten verhuizen. De sportvelden worden bebouwd en diverse bomenrijen zullen verdwijnen. De clubgebouwen worden gesloopt en de bospercelen worden gekapt.

4 RESULTATEN EN INTERPRETATIE

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het vleermuis- en ransuilenonderzoek nader toegelicht en er wordt aangegeven waar in het plangebied vaste verblijfplaatsen, foerageergebieden of vliegroutes aanwezig zijn. Voor een overzicht van de waarnemingen per bezoek wordt verwezen naar bijlage 1.

4.1 Vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), watervleermuis (*Myotis daubentonii*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) in het plangebied waargenomen. Andere vleermuissoorten zijn binnen het plangebied niet waargenomen. In deze paragraaf wordt eerst beschreven welke type verblijfplaatsen er van vleermuizen zijn en welke essentiële functies voor vleermuizen belangrijk zijn. Vervolgens wordt aangegeven of één of meer van deze verblijfplaatsen of essentiële functies aanwezig zijn in het plangebied. In bijlage 1 zijn de waarnemingen per bezoek weergegeven op kaarten en in een tabel. Figuren 4.1 en 4.3 geven een overzicht van de resultaten van het onderzoek met de belangrijkste aangetroffen beschermde elementen binnen en rond het plangebied, opgesplitst in het voor- en najaarsonderzoek.

Figuur 4.1. Resultaten vleermuisonderzoek in het voorjaar.

4.1.1 Zomerverblijfplaats

Tijdens het voorjaar betrekken vleermuizen een zomerverblijfplaats. Zomerverblijfplaatsen zijn doorgaans van april tot half augustus in gebruik door solitaire mannetjes of kleine groepjes mannetjes. Bij een avondbezoek wordt gelet op het uitvliegen van vleermuizen uit hun verblijfplaats. Bij een ochtendbezoek wordt gelet op het zwermen en/of aantikken van vleermuizen voordat deze hun verblijfplaats ingaan.

Tijdens alle bezoeken in het voorjaar is gepost bij het gebouw van de voormalige voetbalvereniging. Dit gebouw heeft twee bouwlagen en open stootvoegen. Op 5 juni is in de ochtend een invliegende gewone dwergvleermuis waargenomen aan de zuidoostkant van het gebouw. De vleermuis zwermde een tijdje voor een dilatatievoeg tussen twee muren en vloog uiteindelijk bovenaan deze dilatatievoeg in op de eerste verdieping. Op 2 juli is tijdens het avondbezoek gepost bij hetzelfde gebouw waarbij uit dezelfde dilatatievoeg een uitvliegende gewone dwergvleermuis is gekomen. Tijdens het laatste veldbezoek in het voorjaar zijn op drie hoeken van het gebouw van de voormalige voetbalvereniging uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. In totaal zijn deze laatste avond vier uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze individuen kwamen allemaal uit dilatatievoegen gekropen. De voegen met verblijfplaatsen zitten aan de zuidoost-, noordoost- en westkant van het gebouw.

Figuur 4.2. Locaties van de aangetroffen zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen in alle dilatatievoegen.

Bij het gebouw van de tennisvereniging (enkellaags) is niet gepost tijdens de veldbezoeken, omdat dit gebouw sterk verlicht is tot een uur of 23:00 's avonds. Het gebouw van de korfbalvereniging is ongeschikt geacht en er is tevens niet gepost, omdat het een enkellaags gebouw is zonder open stootvoegen. De woning aan de Laan van London 1700 is buiten beschouwing gebleven, omdat gedacht werd dat deze behouden bleef. Dit is niet het geval, waardoor aanvullend geadviseerd wordt tijdens het voorjaarsseizoen in 2020 toch te posten voor vleermuizen bij deze woning, omdat de woning geschikt is als zomerverblijfplaats voor vleermuizen.

Ten aanzien van verblijfplaatsen in bomen kan niet uitgesloten worden dat er in de bospercelen langs de sportvelden bomen staan die geschikt zijn voor boombewonende vleermuizen als ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en gewone grootvleermuis (*Plecotus auritus*). Het onderzoek was niet primair gericht op boombewonende soorten, maar watervleermuis is in de lanen tussen de percelen ten noorden van de toegangsweg tot de sportvelden waargenomen en foeragerend boven de watergang ten noorden en noordoosten van het plangebied. De mannetjes van de watervleermuis leven in een netwerk van 6 – 50 holtes in bomen in een bosrijk gebied. Deze bomen staan vaak genoeg naast lanen en paden, omdat deze een vrije uitvliegkans bieden. Geadviseerd wordt om tijdens het winterseizoen een holtecontrole te doen in de bospercelen en deze op kaart in te tekenen, zodat nagegaan kan worden of er geschikte holtebomen staan. Daarnaast wordt geadviseerd deze bomen met endoscoop te controleren op de geschiktheid voor en/of aanwezigheid van (sporen van) vleermuizen.

4.1.2 Kraamverblijfplaatsen

In het voorjaar en de zomer bezetten vleermuisvrouwtjes hun kraamverblijfplaats. De vrouwtjes maken in de kraamperiode gebruik van een netwerk aan kraamverblijfplaatsen. Ze keren jaarlijks terug naar hetzelfde gebied. Binnen dit netwerk kunnen ze regelmatig van verblijfplaats wisselen. Zeer geschikte verblijfplaatsen zijn de hele kraamperiode in gebruik. Kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen bestaan gemiddeld uit 20 tot 120 individuen.

Uit historische gegevens van uitgevoerde onderzoeken in de omgeving van het plangebied is naar voren gekomen dat zich een kraamkolonie van gewone dwergvleermuizen in het voormalige Refaja ziekenhuis bevindt. Daar bekend is dat vrouwtjes uit een kraamkolonie regelmatig kunnen verhuizen van verblijfplaats is tijdens de voorjaarbezoeken gelet op zwermgedrag van vleermuizen bij de gebouwen. Tijdens het voorjaar zijn er geen grote aantallen zwermmende vleermuizen bij de gebouwen waargenomen. Er zijn geen indicaties dat de individuen uit de kraamkolonie gebruik maken van gebouwen binnen het plangebied als kraamverblijfplaats. De aanwezigheid van een kraamkolonie van gewone dwergvleermuizen binnen het plangebied is op basis van dit onderzoek uit te sluiten. Daarnaast zijn er geen aanwijzingen voor een kraamkolonie van andere gebouwgebewonende soorten.

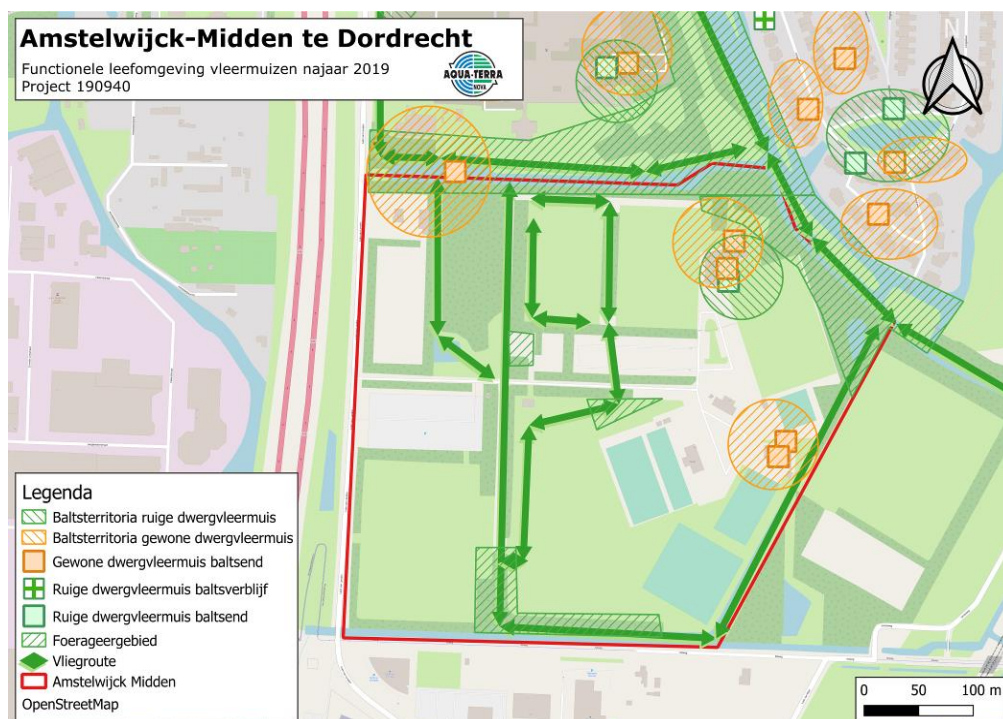
Kraamverblijfplaatsen van watervleermuizen bevinden zich meestal in oude bosgebieden, landgoederen en buitenplaatsen. Hierbij leven de vrouwtjes in een netwerk van holtebomen die geschikt zijn als kraamverblijfplaats voor grotere groepen. Er worden tot wel 50 verschillende

geschikte bomen gebruikt, echter ligt het aantal gebruikte bomen vaak lager. De bospercelen bevatten enkel jonge en relatief dunne bomen die dicht op elkaar staan. Naar verwachting bevatten de bospercelen in het plangebied niet genoeg geschikte bomen, bestaande uit grotere exemplaren met grote holtes voor kraamkolonies van watervleermuizen. De dichtstbijzijnde gebieden met mogelijk geschikte bomen van voldoende formaat zijn de nudistencamping De Ammoniet en het landgoed Dordwijk. Het bosperceel langs de Smitsweg dat tevens onderzocht is op de aanwezigheid van vleermuizen (kenmerk: 190940/AQT302FF/EvD) door Aqua-Terra Nova heeft geen kraamverblijfplaatsen van watervleermuizen.

4.1.3 Paarverblijfplaatsen

Mannelijke gewone dwergvleermuizen vliegen in het najaar baltsend (roepend) rond in hun territorium om vrouwelijke vleermuizen te lokken en andere geslachtsrijpe mannen duidelijk te maken dat dit hun territorium is. Ruige dwergvleermuizen doen ook aan dit baltsgedrag, maar deze soort doet dit vaker vanuit de paarverblijfplaats. Als de mannetjes een vrouwtje gelokt hebben, vindt paring plaats in de paarverblijfplaats van het mannetje. De gewone dwergvleermuis heeft een sterke voorkeur voor paarverblijfplaatsen in gebouwen, maar wordt een enkele keer in een boom aangetroffen. Ruige dwergvleermuis komen vaker voor in boomholtes, achter loshangend schors, maar ook net zo vaak in bebouwing. De mannetjes van beide soorten betrekken in de periode augustus t/m eind september een paarterritorium.

Tijdens het najaarsonderzoek op 2 september zijn twee territoriale gewone dwergvleermuizen waargenomen binnen het plangebied. Een gewone dwergvleermuis vloog baltsend rond het gebouw van de voormalige voetbalvereniging en de andere gewone dwergvleermuis vloog baltsend rond het gebouw van de korfbalvereniging. Later op de avond is boven de watergang ten noordwesten van het plangebied een baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen. Dit dier kan zijn paarverblijf hebben in het kantoorpand aan de Laan van Londen 1800 ten noorden van het plangebied of in de woning aan de Laan van Londen 1700 ten zuiden van de watergang in het plangebied. Tijdens het laatste veldbezoek in het najaar op 23 september zijn dezelfde individuen waargenomen als op 2 september. Daarnaast is later op de avond een baltsende ruige dwergvleermuis waargenomen rond het gebouw van de voormalige voetbalvereniging. Dit individu vloog baltsend boven het grasveld ten zuidoosten van het gebouw. Hierbij is niet duidelijk aan te geven waar het paarverblijf zich precies bevindt, omdat de ruige dwergvleermuis al vliegend baltste en zijn verblijfplaats zich tevens in een boomholte of achter schors kan bevinden. De ruige dwergvleermuis leek gedurende dit bezoek wel sterke binding te hebben met de zuidoostelijke dilatatievoeg in het gebouw van de voetbalvereniging. Om deze reden wordt er vanuit gegaan dat de ruige dwergvleermuis hier een paarverblijfplaats heeft. Voor een overzicht van alle baltsterritoria, zie figuur 3.4.

Figuur 4.3. Resultaten vleermuisonderzoek in het najaar.

4.1.4 *Winterverblijfplaatsen*

Winterverblijfplaatsen worden als rustplek (winterslaapplek) gebruikt van september tot en met april. Winterverblijfplaatsen bevinden zich in de regel op vorstvrije plaatsen, met een constante temperatuur en hoge luchtvochtigheidsgraad. De ruige dwergvleermuis overwintert solitair of in kleine groepjes in zowel bebouwing als boomholtes of vleermuiskasten. Gewone dwergvleermuizen overwinteren tevens solitair of in kleine groepjes in dezelfde soort verblijfplaatsen als zomer- en/of paarverblijfplaatsen. Voor gewone dwergvleermuis kan er doorgaans vanuit gegaan worden dat een zomer- of paarverblijfplaats ook als winterverblijfplaats gebruikt wordt, gedurende milde winters.

Ten aanzien van de gebouwen van de korfbalvereniging en de voormalige voetbalvereniging kan inderdaad niet uitgesloten worden dat vleermuizen tijdens milde periodes in de winter in de dilatatievoegen of achter dakbelijsting verblijven als overwinteringsplaats. Zodra het strenger gaat vriezen zullen de dieren verhuizen naar een onderkomen met een stabiel binnenklimaat, waar de temperatuur niet onder het vriespunt komt.

Gewone dwergvleermuizen overwinteren tevens in grote groepen van 20-120 dieren. Dit doen zij doorgaans in hoge gebouwen met een hoge thermische massa, zoals ziekenhuizen, torenflats of bejaardentehuizen. Vanaf augustus zwermen groepen gewone dwergvleermuizen bij deze winterverblijven, ook wel massawinterverblijfplaatsen genoemd. Tijdens de veldbezoeken in het najaar zijn er geen (groepen) zwermende vleermuizen langs de bebouwing in het plangebied waargenomen. De gebouwen binnen het plangebied beschikken niet over een geschikt stabiel binnenklimaat (temperatuur en vochtgraad) om geschikt te zijn als massawinterverblijf.

Andere vleermuissoorten overwinteren in bunkers, forten, kelders of op zolders. Er zijn geen structuren binnen het plangebied aanwezig die kunnen dienen als winterverblijfplaats voor andere vleermuissoorten, zoals watervleermuis en gewone grootoorvleermuis.

4.1.5 *Foerageergebied*

Alle vleermuizen in Nederland jagen op insecten. Dit doen ze op groene en donkere plaatsen in de omgeving van hun verblijfplaats. De gekozen jachtlocatie van vleermuizen hangt sterk af van het insectenaanbod en van de weersomstandigheden. De jachtgebieden (oftewel foerageergebieden) worden vaak volgens een vaste route bereikt. Foerageergebieden kunnen verschillende elementen bevatten voor vleermuizen, zoals bossen, waterpartijen, bomenrijen, bosranden, rietkragen en tuinen. Hoe het foerageergebied eruitziet is afhankelijk van de insecten waarop gejaagd wordt.

Tijdens de veldbezoeken zijn op diverse plaatsen binnen het plangebied foeragerende vleermuizen waargenomen. Boven de watergang ten noorden en noordoosten van het plangebied zijn foeragerende gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en watervleermuizen waargenomen. Dit gebied wordt als essentieel foerageergebied aangemerkt, omdat het direct naast de kraamverblijfplaats ligt van een kolonie gewone dwergvleermuizen in het voormalige Refaja Ziekenhuis. De watergang en de bomen ten zuiden van de watergang (binnen het plangebied) zijn hierbij van essentieel belang voor het waarborgen van de aanwezige donkerte en het goede insectenaanbod. Binnen het plangebied zijn op vier andere locaties foeragerende vleermuizen waargenomen. Dit zijn kleine gebieden waar vleermuizen een korte periode jagen voordat ze hun vliegroute vervolgen. Het gaat hierbij om een kleine binnenplaats net boven de toegangsweg tot de sportfaciliteiten en de bomengroep ten zuiden van de toegangsweg. Vervolgens vlogen de vleermuizen naar de populierenrij aan de zuidkant van het plangebied om daar een tijd te jagen. Aan de oostkant van het plangebied is een vijfdeel tussen bomen gelegen waar tevens vleermuizen jagen. Zodoende maken vleermuizen gebruik van de groene laanvormige structuren om een ronde te vliegen door en langs het plangebied en vervolgens op diverse punten met een hoog insectenaanbod binnen het plangebied te jagen (zie figuur 4.3). Het gaat hierbij niet om essentieel foerageergebied, maar voor de realisatie van de nieuwbouw is het belangrijk om ter compensatie bomen en struiken aan te planten die insecten aantrekken en in het donker gelegen zijn, zodat gewaarborgd wordt dat vleermuizen in de nabije omgeving van hun verblijfplaatsen tevens groene stepping stones houden langs hun vaste vliegroute richting de grotere foerageergebieden.

4.1.6 *Vliegroutes*

De meeste vleermuizen, zoals gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis, maken gebruik van lijnvormige structuren als vliegroute. Ze vliegen hierbij in de luwte van lijnvormige structuren zoals allerlei soorten watergangen, hagen en houtwallen, maar ook bebouwing. De gewone dwergvleermuis gebruikt vaste vliegroutes om zijn foerageergebieden te bereiken, terwijl de ruige dwergvleermuis geen vaste routes volgt om zijn foerageergebieden te bereiken^{3,4,7}. Men spreekt

van een vaste vliegroute als vleermuizen structureel langs bepaalde elementen in het landschap vliegen.

Tijdens de veldbezoeken die specifiek gericht waren op het onderzoek naar vliegroutes zijn een aantal vaste vliegroutes geïdentificeerd. Deze vliegroutes zijn aangegeven in figuur 4.1 en 4.3. De vliegroutes werden het meest intensief gebruikt tijdens het zomerseizoen. Dit komt door de aanwezigheid van een kraamkolonie gewone dwergvleermuizen in het voormalige Refaja Ziekenhuis ten noorden van het plangebied. Gewone dwergvleermuizen maken voornamelijk gebruik van de routes door het plangebied. De individuen vlogen voornamelijk van noord naar zuid. Dit is logisch aangezien de bebouwing met verblijfplaatsen van vleermuizen ten noorden van het plangebied ligt. De meeste vleermuizen vlogen aan de zuidkant van het plangebied richting het oosten om verderop de N3 over te steken of terug richting het noordoosten via de watergang richting het noorden te vliegen. Vermoedelijk zijn het de vrouwtjes die een korte vliegronde maken om snel de jongen te kunnen voeden in de kraamkolonie. Watervleermuizen en ruige dwergvleermuizen maken voornamelijk gebruik van de watergangen ten noorden en noordoosten van het plangebied. Deze watergangen zijn zeer donker en bieden een divers insectenaanbod voor deze soorten.

Het is essentieel om een donkere corridor te behouden door het plangebied (van noord naar zuid), zodat de gewone dwergvleermuizen hun vaste vliegroute behouden. Deze noord-zuid verbinding is essentieel naar foerageergebieden in de omgeving. Daarnaast zijn de watergangen ten noorden en oosten van het plangebied essentieel voor ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

4.2 Overige soorten

Tijdens het vleermuisonderzoek is gelet op de aanwezigheid van ransuil in het plangebied. Onderzoek naar ransuilen kan het beste worden uitgevoerd in de periode van 20 februari tot en met 20 juli (telrichtlijnen SOVON). De beste onderzoekstijd is tijdens de schemer en (het begin van) de nacht omdat dan de meeste roepactiviteit van individuen plaatsvindt. Ransuilen hebben een zachte roep en balts, waardoor het lastig is de individuen en nestplaatsen te lokaliseren. Pas uitgevlogen jongen daarentegen roepen doorlopend in de nacht naar hun ouders. Deze roep is zeer herkenbaar en luid. Om deze roep te horen kan onderzoek het beste worden uitgevoerd in de periode van 15 mei tot en met 20 juli. Tijdens de onderzoeken naar vleermuizen op 5 juni, 2 juli en 10 juli is tevens gelet op alarmroepen en roepende (jonge) vogels.

Er zijn tijdens deze veldbezoeken in de periode van 15 mei tot en met 15 juli geen waarnemingen gedaan van ransuilen of geluiden gehoord van (jonge) ransuilen. Hiermee kan de aanwezigheid van een nestlocatie van ransuilen binnen het plangebied uitgesloten worden. Ten aanzien van nest- en broedactiviteit is voldoende onderzoeksinspanning getoond ten aanzien van ransuilen. Echter kan een roestlocatie van ransuilen niet uitgesloten worden. Dit is een rustplaats in de winter waar ransuilen gezamenlijk overwinteren. Hiervoor is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

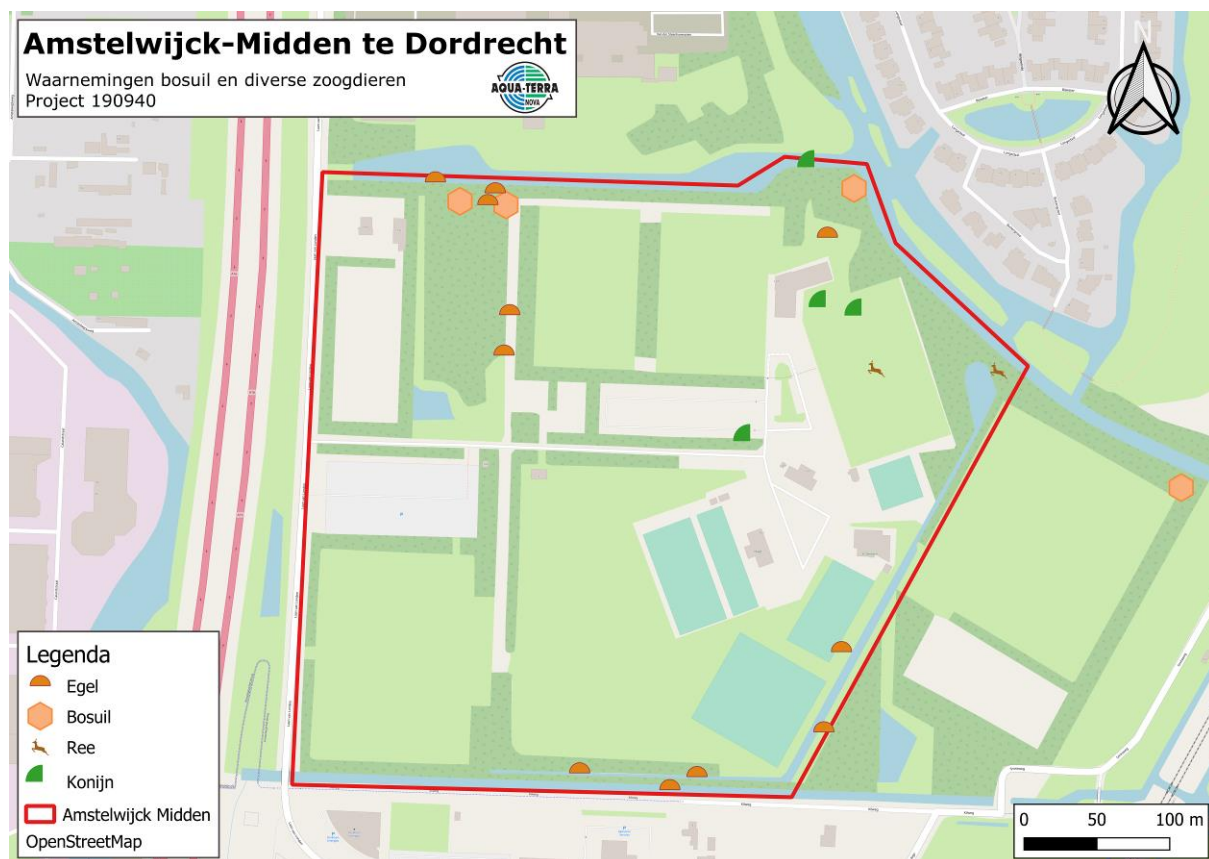
Naast onderzoek naar ransuil is gelet op activiteit van (roof)vogels met diverse beschermde statussen. Echter is voor deze overige soorten geen onderzoek gedaan volgens telprotocollen of richtlijnen van SOVON. Er zijn op verschillende locaties binnen het plangebied roofvogels waargenomen. Ten tijde van het onderzoek naar gierzwaluw en huismus is tijdens een korte ronde langs de bospercelen van Amstelwijk Midden een roofvogel waargenomen die midden in het noordelijke bosperceel landde. Daarnaast is een roep van een roofvogel uit de groenstrook ten noorden van het gebouw van de voormalige voetbalvereniging gehoord tijdens vleermuisonderzoek. Aanbevolen wordt om tijdens de winter (in combinatie met roestplaatsonderzoek) een kartering van nesten in bomen te maken binnen het plangebied, zodat duidelijk wordt of er mogelijk roofvogels binnen het plangebied broeden. Daaropvolgend wordt geadviseerd om roofvogelonderzoek uit te voeren in het broedseizoen. Hiermee kan voldoende uitsluitsel gegeven worden over de aanwezigheid van beschermde roofvogelnesten.

De bosuil, zowel man en vrouw, is tijdens het najaarsonderzoek naar vleermuizen gehoord in het bosperceel ten noorden van de toegangsweg tot de sportcomplexen. Het is niet uit te sluiten dat een bosuil broedt in dit gedeelte van Amstelwijk Midden. Daarnaast is er tevens de mogelijkheid dat er een paartje bosuilen op de naturistencamping zit of het bosdeel dat eronder gelegen is. Het is verboden om nesten van vogels te beschadigen of te vernielen en vogels te verstoren. De Wet natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De bosuil is een vogelsoort die onder de categorie-5 soorten valt. Het volgende wordt hierover gezegd in de wet:

"Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen."

In het kader van de grootschalige ontwikkelingen in geheel Dordrecht-zuid is het aan te raden om preventief maatregelen te nemen om een complete vernietiging van het leefgebied van bosuil te voorkomen. Hiervoor kunnen diverse bosstukken als te behouden zones aangewezen worden en kunnen speciale bosuilkasten opgehangen worden om alternatieve broedgelegenheid te bieden.

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn de volgende zoogdieren binnen het plangebied waargenomen (zie tevens figuur 4.4). Konijn is waargenomen op de voormalige voetbalvelden en egels zijn op diverse plaatsen langs de groenstructuren gezien. Tijdens het vleermuisonderzoek op 2 juli 2019 zijn twee reeën foeragerend op de voormalige voetbalvelden achterin het terrein waargenomen. Deze soorten zijn beschermd volgens artikel 3.10 van de wet natuurbescherming. Maar in de Provincie Zuid-Holland geldt een vrijstelling van ontheffing voor deze zoogdiersoorten. Dit betekent dat het niet noodzakelijk is om een ontheffing aan te vragen voor de verstoring/vernietiging van het leefgebied van deze soorten, maar er moet wel rekening gehouden worden dat soorten niet gedood worden en het is wenselijk alternatieven voor deze soorten te bieden. De zorgplicht is te allen tijde van kracht.

Figuur 4.4. Waarnemingen zoogdiersoorten en bosuil

5 CONCLUSIE EN VERVOLGSTAPPEN

In dit hoofdstuk is beschreven wat de wettelijke consequenties zijn die voortvloeien uit de aanwezigheid van vleermuizen, zoals beschreven in hoofdstuk 4. Onderstaand wordt de functionaliteit van het plangebied en de effecten van de voorgenomen werkzaamheden uiteengezet.

5.1 Functionaliteit plangebied en omgeving

Op basis van het onderzoek kan het volgende geconcludeerd worden:

- In het gebouw van de voormalige voetbalvereniging zijn drie zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig. Deze zitten in de dilatatievoegen rondom het gebouw. Hetzelfde gebouw is in het najaar onderdeel van het paarterritorium van een gewone dwergvleermuis en van het paarterritorium van een ruige dwergvleermuis;
- Het gebouw van de korfbalvereniging is onderdeel van het paarterritorium van een gewone dwergvleermuis, omdat tijdens het voorjaar niet gepost is bij dit gebouw kan niet uitgesloten worden dat dit individu tevens in de zomerperiode aanwezig is. Worst-case wordt ervanuit gegaan dat het hier om een jaarronde verblijfplaats van een gewone dwergvleermuis gaat.
- Het gebouw van de tennisvereniging is sterk verlicht tot laat in de avond en het gebouw aan van de PGW bestaat uit hout en golfplaten en zijn beide niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.
- De woning aan de Laan van London 1700 is niet onderzocht, maar er is nabij de woning een paarterritorium aangetroffen van een gewone dwergvleermuis. Aanbevolen wordt om tijdens het voorjaar bij de woning te posten om na te gaan of hier tevens een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig is.
- Door het plangebied loopt een essentiële vliegroute van gewone dwergvleermuizen vanuit noord richting zuid en vervolgens oostelijk/noordoostelijk. De vleermuizen vliegen voornamelijk langs de bospercelen over de watergang en langs de randen van de voormalige sportvelden om aan de zuidkant richting het oosten of terug in noordoostelijke richting te vliegen;
- De groene randen rond het plangebied (noordkanten en noordoostkanten van het plangebied) zijn onderdeel van essentieel foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis.
- Door de aanwezigheid van watervleermuis in en rond het plangebied kan niet uitgesloten worden dat zich boven met geschikte verblijfplaatsen voor deze soort in het plangebied bevinden. Nader onderzoek naar boomholtes is noodzakelijk;
- Er zijn geen ransuilen tijdens het broedseizoen in het gebied aanwezig;
- Er zijn bosuilen, man en vrouw, aanwezig in de bospercelen. Het kan niet uitgesloten worden dat deze hier broeden;
- Door waarnemingen van roofvogels kan de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelnesten niet uitgesloten worden. Aanbevolen wordt hiervoor aanvullend onderzoek uit te voeren.

5.2 Effectenbeoordeling

Hieronder worden de effecten van de voorgenomen werkzaamheden per beschermde soort beschreven:

Gewone en ruige dwergvleermuis

Door het slopen van de gebouwen binnen het plangebied gaan vier zomerverblijfplaatsen, waarvan drie in het gebouw van de voormalige voetbalvereniging en een in het gebouw van de korfbalvereniging verloren. Daarbij gaan twee paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en een paarverblijf van ruige dwergvleermuis verloren. Door het roeien van de groene structuren in het plangebied gaat essentieel foerageergebied en een vaste vliegroute van gewone dwergvleermuis verloren.

Vaste rust- en verblijfplaatsen, essentieel foerageergebied en vaste vliegroutes van vleermuizen zijn jaarrond strikt beschermd conform artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming en de Europese Habitatrichtlijn. Het nemen van mitigerende maatregelen en aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is noodzakelijk indien schade aan deze structuren niet voorkomen kan worden.

De volgende vervolgstappen worden voorgesteld als advies:

- Behoudt in de nieuwbouwplannen de groene buffers aan de noord en noordoostkant van het plangebied.
- Geef de vaste vliegroute van gewone dwergvleermuis, welke loopt van noord naar zuid door het plangebied, een plaats in het nieuwbouwplan, door middel van het behouden van een donkere strook met veel oude groene structuren. Zodoende kunnen vleermuizen hun weg blijven vinden.

Is het bovenstaande niet mogelijk, dan zal een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aangevraagd moeten worden voor het verwijderen van essentieel foerageergebied en vaste vliegroutes.

Voor het slopen van het gebouw van de voormalige voetbalvereniging en het gebouw van de korfbalvereniging zal een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aangevraagd moeten worden, omdat hierbij het vernietigen van verblijfplaatsen van gewone en ruige vleermuizen niet voorkomen kan worden.

Watervleermuis

Door het kappen van de bospercelen en grote bomen kan niet uitgesloten worden dat verblijfplaatsen van watervleermuis vernietigd worden. Aanvullend onderzoek naar watervleermuis in boomholtes is noodzakelijk om een beter beeld te krijgen van mogelijke verblijfplaatsen. Zodoende kan uitgesloten worden of een ontheffing hiervoor aangevraagd moet worden.

Bosuil

In het kader van de grootschalige ontwikkelingen in geheel Dordrecht-Zuid is het aan te raden om preventief maatregelen te nemen om een complete vernietiging van het leefgebied van bosuil te voorkomen. Hiervoor kunnen diverse bosstukken als te behouden zones aangewezen worden en kunnen speciale bosuilkasten opgehangen worden om alternatieve broedgelegenheid te bieden in de te behouden groenzones.

5.3 Aanvullende onderzoeken

Met dit onderzoek is de aanwezigheid en afwezigheid van een aantal soorten en verblijfplaatsen aangetoond. Voor een aantal andere soorten is aanvullend onderzoek noodzakelijk, omdat ze niet binnen de scope van dit onderzoek lagen, maar wel waargenomen zijn. Door aanvullend onderzoek kan over de aanwezigheid/afwezigheid van andere diersoorten een gedegen conclusie getrokken worden:

- Voorjaaronderzoek (twee avondbezoeken) naar vleermuizen bij de woning aan de Laan van London 1700 door middel van posten bij de woning.
- Boomholte inventarisatie/onderzoek voor de aanwezigheid van de boombewonende watervleermuis.
- Roestplaatsonderzoek ransuilen door winterbezoek in combinatie met nesten kartering.
- Roofvogelonderzoek bossen en bomenrijen in voorjaar.

5.4 Ontheffingaanvraag

Voor het verkrijgen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is het noodzakelijk om een activiteitenplan ofwel plan van aanpak op te stellen aangaande de omgang met de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Het activiteitenplan moet de volgende onderdelen omvatten:

- Onderhavig rapport moet bijgevoegd worden;
- De ecologische quickscan moet bijgevoegd worden;
- De locatie van het plangebied en de uit te voeren werkzaamheden dienen beschreven te worden, inclusief planning;
- Er moet aangetoond worden dat de verstoring van gewone en ruige dwergvleermuis tot een minimum wordt beperkt;
- Er moet aangetoond worden dat er alternatieve verblijfplaatsen worden aangeboden, zowel tijdens als na de werkzaamheden;
- Er moet aangetoond worden dat de Gunstige Staat van Instandhouding van de gewone en ruige dwergvleermuis niet in het geding komt;
- Er moet beschreven worden dat er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang voor het uitvoeren van de werkzaamheden;
- Er moet een alternatievenafweging zijn gemaakt en aangetoond worden dat er geen andere bevredigende oplossing is voor het uitvoeren van de werkzaamheden.

Tot slot wordt door het bevoegd gezag geëist dat de werkzaamheden uitgevoerd worden conform een door een ecooloog opgesteld ecologisch werkprotocol, om een zorgvuldige omgang met beschermde soorten te waarborgen.

5.5 Zorgplicht

In het kader van de zorgplicht (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming), dient rekening gehouden te worden met de volgende punten:

- Wanneer gewerkt wordt in de periode van maart t/m juli, dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedende vogels. De meeste vogels broeden in genoemde periode, echter vogels welke buiten deze periode broeden, zijn ook te allen tijde beschermd. Broedende vogels (en hun nesten) mogen niet verstoord of verwijderd worden. Er wordt aanbevolen de te kappen bomen buiten het broedseizoen te verwijderen. Wanneer deze in het broedseizoen verwijderd worden, dient voorafgaand een broedvogelcontrole door een ecooloog uitgevoerd te worden. Aan de hand van deze controle wordt door de ecooloog bepaald welke werkzaamheden wel of niet opgestart kunnen worden of welke maatregelen getroffen dienen te worden;
- Wanneer in de actieve periode van vleermuizen wordt gewerkt, welke grofweg duurt van maart t/m oktober, dient rekening gehouden te worden met het werken met kunstmatige verlichting. Het wordt aanbevolen om alle werkzaamheden tussen zonsopkomst en zonsondergang uit te voeren. Wanneer toch tussen zonsondergang en zonsopkomst gewerkt wordt, dient uitstraling naar omliggende bebouwing of groen te allen tijde voorkomen te worden, om zo overvliegende en foeragerende vleermuizen niet te verstoren;
- In het kader van de zorgplicht moeten alle dieren, waaronder de licht beschermde soorten (die vrijstelling van ontheffing genieten) en de niet beschermde soorten, voldoende ruimte krijgen om te vluchten of om zich te verplaatsen tijdens de werkzaamheden.
- Indien er bij de werkzaamheden nieuwe verlichting in het plangebied wordt geplaatst, wordt aanbevolen om verlichting toe te passen die verstoring bij vleermuizen zoveel mogelijk beperkt. De lichthinder voor vleermuizen door verlichting kan aanzienlijk worden beperkt door het toepassen van amberkleurige UV-vrije LED-armaturen, lagere lichtmasten en een scherpe afsnede van de lichtinval.

6 REFERENTIES

1. Ministerie van Economische zaken. *Wet natuurbescherming*. (2016).
2. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging. *Vleermuisprotocol 2017*. (2017).
3. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, versie 1.0*. (2017).
4. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, versie 1.0*. (2017).
5. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis, versie 1.0*. (2017).
6. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Kennisdocument Rosse vleermuis*. (2017).
7. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Kennisdocument Watervleermuis, versie 1.0*. (2017).
8. BIJ12 | werkt voor Provincies. *Juridisch Kader behorende bij Kennisdocumenten Soortenbescherming, versie 1.0*. (2017).

BIJLAGE 1 WAARNEMINGEN SOORTGERICHT ONDERZOEK

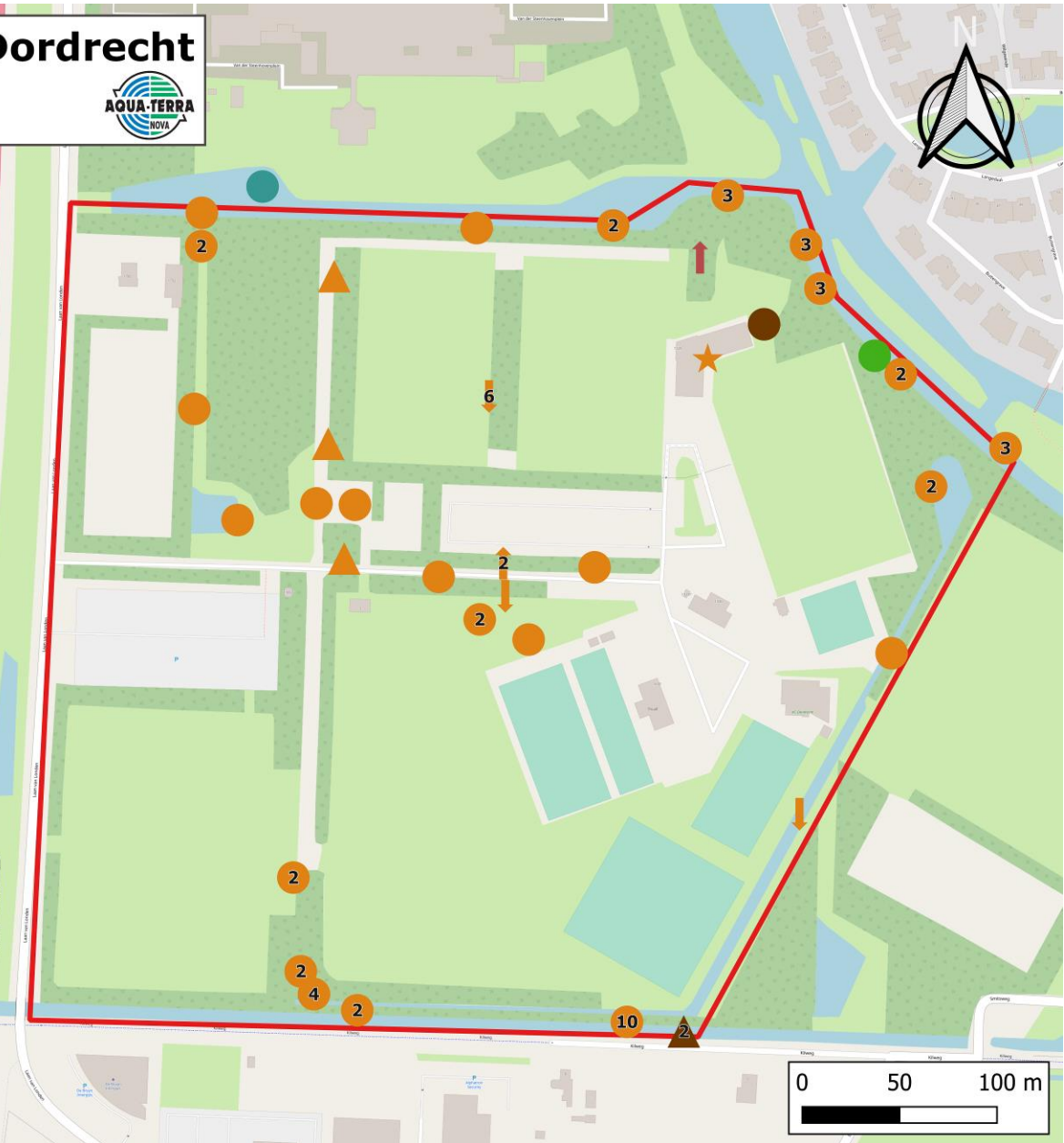
Amstelwijk-Midden te Dordrecht

Waarnemingen vlemmuizen 2 juli 2019
Project 190940

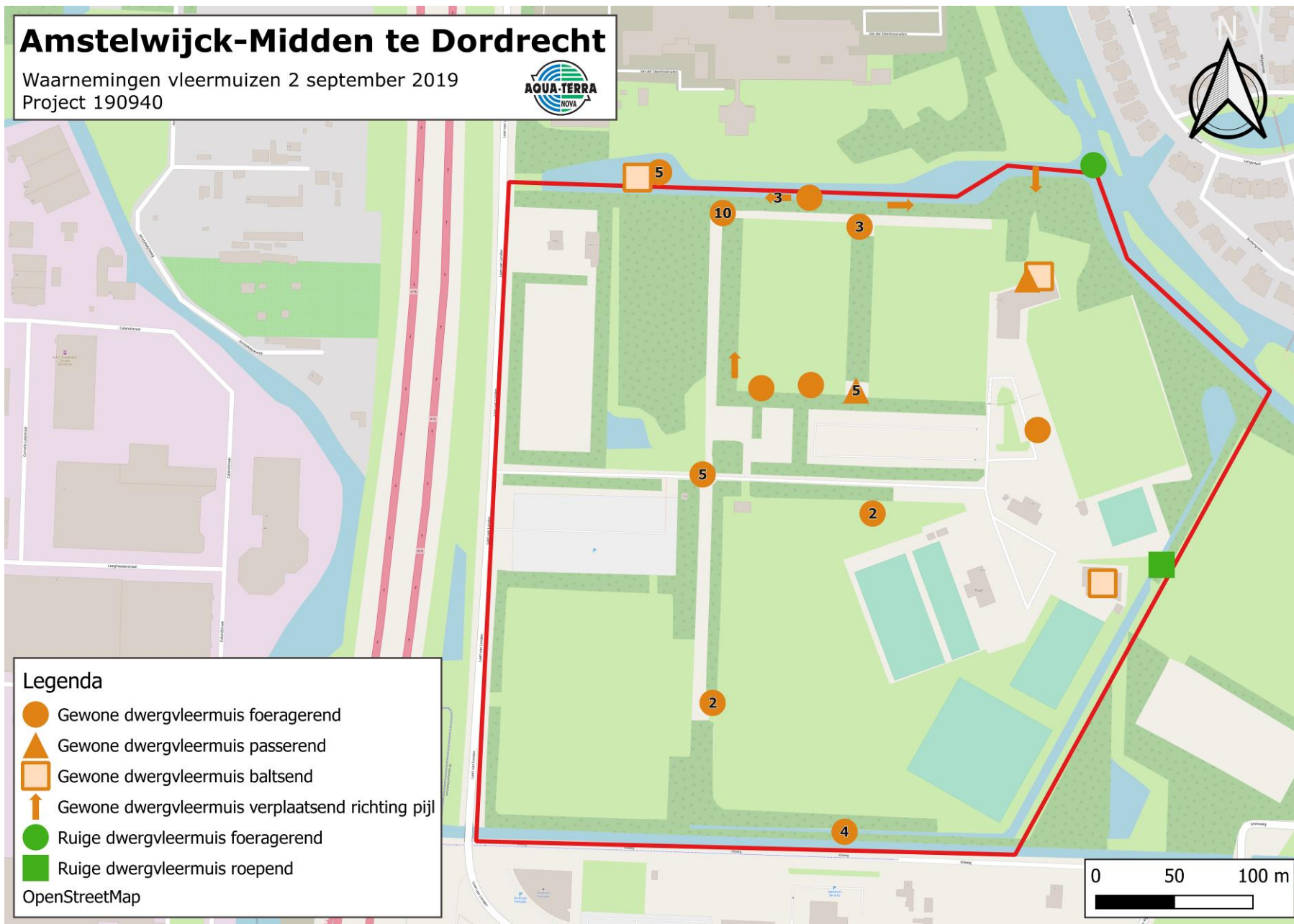
Legenda

- ★ Gewone dwergvleermuis uitvliend
 - Gewone dwergvleermuis foeragerend
 - ▲ Gewone dwergvleermuis passerend
 - ↑ Gewone dwergvleermuis verplaatsend richting pijl
 - Ruige dwergvleermuis foeragerend
 - Laatvlieger foeragerend
 - ▲ Laatvlieger passerend
 - ↑ Rosse vleermuis verplaatsend richting pijl
 - Watervleermuis foeragerend
- OpenStreetMap

Amstelwijck-Midden te Dordrecht

Waarnemingen vleermuizen 2 september 2019
Project 190940

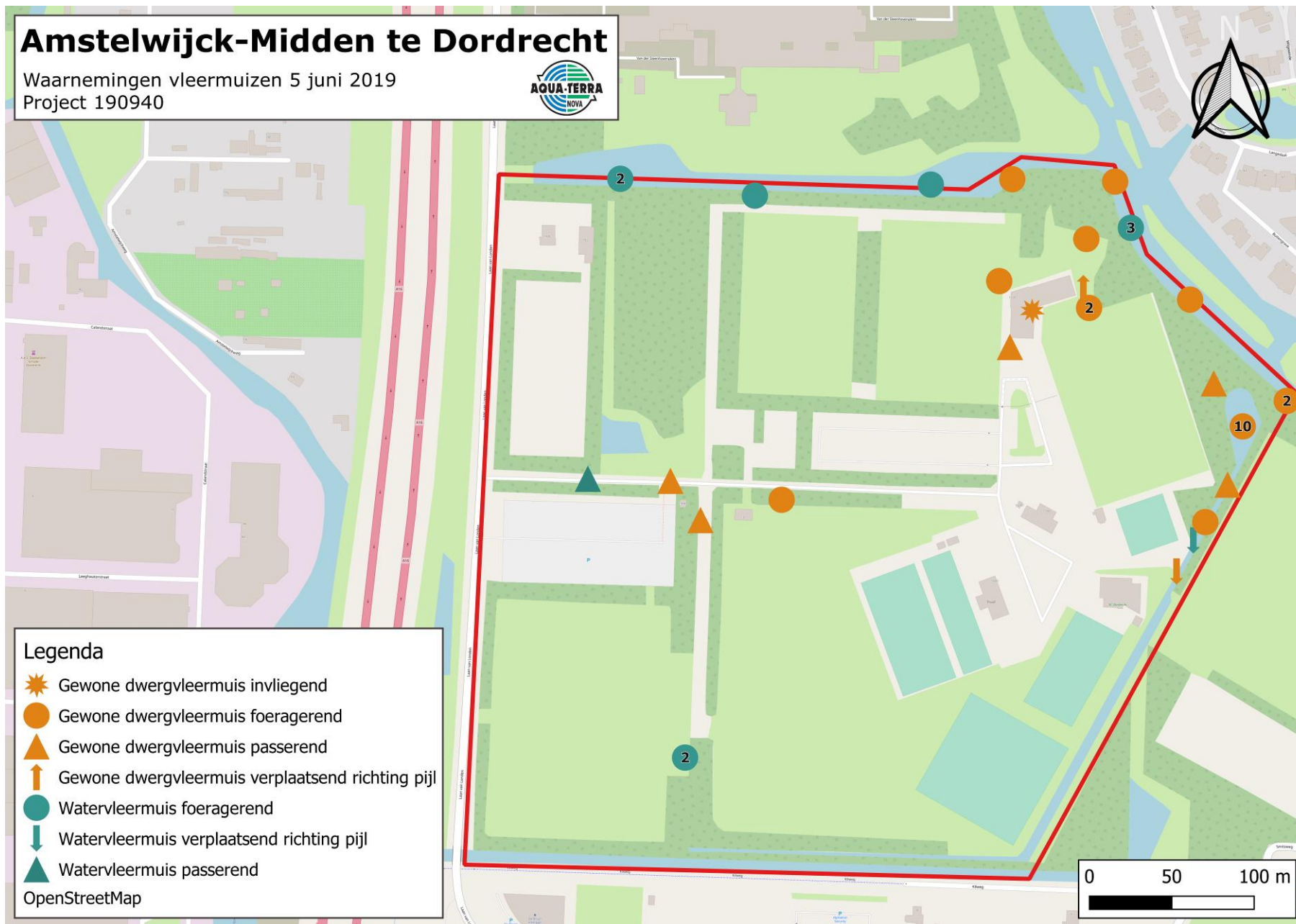
Legenda

- Gewone dwergvleermuis foeragerend
- Gewone dwergvleermuis passerend
- Gewone dwergvleermuis baltsend
- Gewone dwergvleermuis verplaatsend richting pijl
- Ruige dwergvleermuis foeragerend
- Ruige dwergvleermuis roepend

OpenStreetMap

Amstelwijck-Midden te Dordrecht

Waarnemingen vleermuizen 5 juni 2019
Project 190940

Legenda

- Gewone dwergvleermuis invliegend
- Gewone dwergvleermuis foeragerend
- Gewone dwergvleermuis passerend
- Gewone dwergvleermuis verplaatsend richting pijl
- Watervleermuis foeragerend
- Watervleermuis verplaatsend richting pijl
- Watervleermuis passerend

OpenStreetMap

Amstelwijk-Midden te Dordrecht

Waarnemingen vleermuizen 10 juli 2019
Project 190940

Legenda

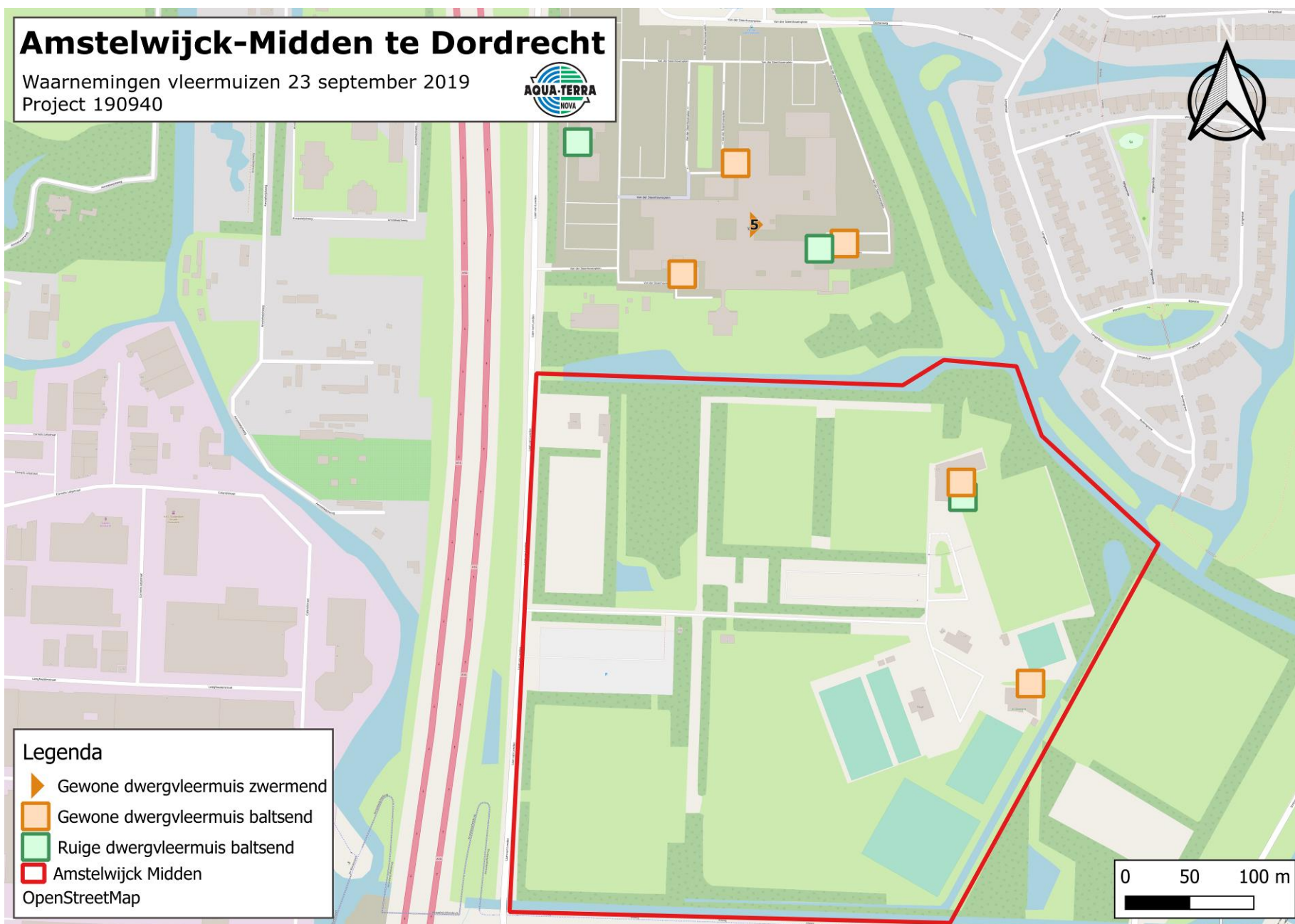
- ★ Gewone dwergvleermuis uitvliegend
- Gewone dwergvleermuis foeragerend
- ▲ Gewone dwergvleermuis passerend
- ▲ Ruige dwergvleermuis passerend

OpenStreetMap

0 50 100 m

Amstelwijck-Midden te Dordrecht

Waarnemingen vleermuizen 23 september 2019
Project 190940

Legenda

- Gewone dwergvleermuis zwermend
- Gewone dwergvleermuis baltsend
- Ruige dwergvleermuis baltsend
- Amstelwijck Midden

OpenStreetMap

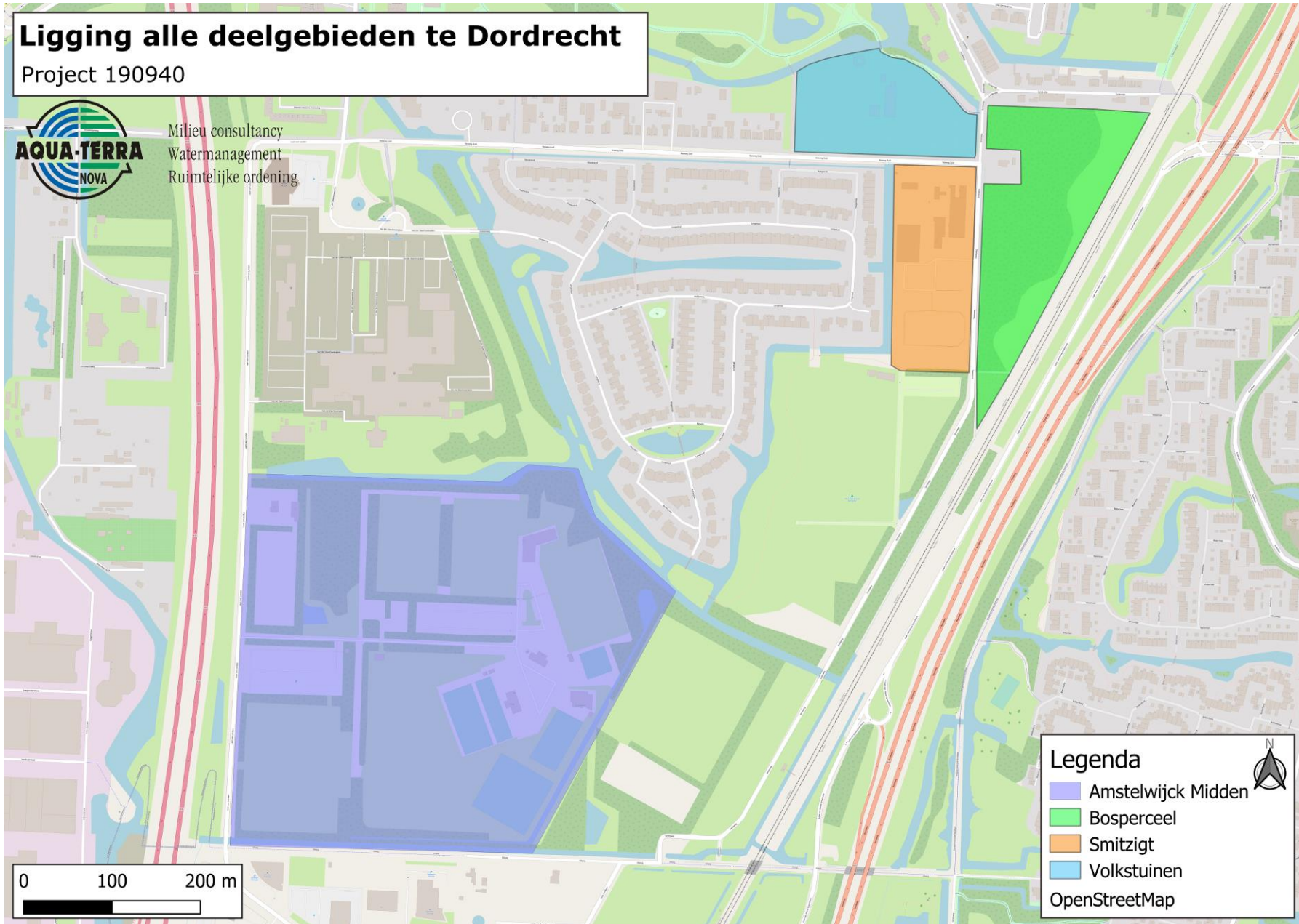
BIJLAGE 2 LIGGING ALLE DEELGEBIEDEN

Ligging alle deelgebieden te Dordrecht

Project 190940

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Legenda

- Amstelwijk Midden
- Bosperceel
- Smitzigt
- Volkstuinen

OpenStreetMap

